

Centrum voor Psychodiagnostiek

Experts op het terrein van de
forensische psychiatrie en psychologie
voor consultatie, contra-expertise en
deskundigheidsbevordering

Psychiaters

Drs. H. Groen
Dr. F. Trompenaars
Dr. S. Tuinier

Klinisch psychologen

Prof. Dr. J.J.L. Derksen
Dr. J.I.M. Egger
Dr. Drs. L.E.E. Ligthart

**Postbus 6537
6503 GA Nijmegen
Tel. 0620671707**

Nijmegen, 2 mei 2007.

Betreft: onderzoek naar de heer xxxxgeboren op 6 november 1958 te x. Thans verblijvende in de penitentiaire inrichting te Roermond. Uitgevoerd door Prof. Dr. J.J.L. Derksen, klinisch psycholoog, vast gerechtelijk deskundige, mede namens het Centrum voor Psychodiagnostiek.

Ter inzage aangetroffen:

1. Uw verzoek aan het Centrum voor Psychodiagnostiek c.q. aan mij om de heer xxxx te onderzoeken met name om na te gaan of er (sterke) aanwijzingen zijn dat hij ten tijde van zijn handelen verkeerde in een acute dissociatieve toestand. En zo ja, zulks zo veel mogelijk te onderbouwen en te voorzien van een uitspraak over (on)toerekenbaarheid van dat handelen.
2. een FPD rapportage door J.M.T van Rijn, justitieel forensisch geneeskundige
3. een Pro Justitia rapportage door A.F.J.M. Zwegers, psycholoog
4. Pro Justitia rapportage door P.J.A. van Panhuis, psychiater
5. Proces verbaal voorgeleiding
6. Delict dossier

7. Alle overige deskundige rapportages en politiestukken
8. Twee audio CD's onder de werknaam Mozart

Geachte Mr. Van Berge Henegouwen,

U vroeg ons een onderzoek in te stellen naar mogelijke sterke aanwijzingen dat onderzochte ten tijde van zijn handelen verkeerde in een acute dissociatieve toestand. Indien zo zou blijken te zijn, vroeg u ons, deze aanwijzingen zo veel mogelijk te onderbouwen, alsmede te voorzien van een conclusie met betrekking tot de (on)toerekenbaarheid van zijn handelen ten tijde van het delict. Tevens zijn wij, na ons initiatief in overleg, overeengekomen dat we onderzoek zouden doen naar een mogelijke persoonlijkheidsstoornis bij onderzochte.

We heb de bovengenoemde stukken inclusief de geluidstapes grondig bestudeerd. Voorts is de heer Xxx door ons 10 april j.l. van 13.30 tot 16.45 en 26 april van 15.00 tot 16.45 onderzocht.

1. Ten aanzien van de vraagstelling

We zien af, om redenen beknoptheid, van herhaling van alles dat eerder is geschreven. Op basis van onze bestudering van de tapes, bestudering van eerder gedaan cognitief onderzoek en op basis van nieuw onderzoek van de heer Xxx is de diagnostische hypothese van een dissociatieve toestand verworpen. Er is geen enkele databron, dus zowel geen psychologische test, geen observatiegegevens en niets dat uit het gesprekonderzoek naar voren is gekomen, die wijst op dissociatieve kenmerken. Ook al zou het verleden van onderzochte, door de talrijke trauma's die erin zijn voorgekomen, hem hebben kunnen predisponeren tot een dissociatieve stoornis, dit is niet het geval. Zowel de tests als de gespreksgegevens wijzen niet op een dissociatieve amnesie, niet op een dissociatieve fugue, niet op een dissociatieve identiteitsstoornis en niet op opvallende depersonalisatie verschijnselen. Zijn uitspraken over het niet beseffen van het delict en zijn beweerde onwetendheid over hetgeen er precies is gebeurd (en dus wat hij deed), zijn begrijpelijk vanuit zijn kwetsbare persoonlijkheidstrekken zoals we verderop zullen zien. Dit betekent dat de kans erg klein is dat die er op het moment van het delict wel dissociatieve symptomen geweest zouden kunnen zijn. Tevens zien we, eveneens gebaseerd op alle databronnen, geen enkele aanwijzing voor symptomen die wijzen

op het syndroom van Korsakov. Wel is er bij onderzochte sprake van alcoholafhankelijkheid. Voorts klaagt hij over diverse psychosomatische klachten (internistisch en musculair van aard). Hij oogt gedeprimeerd maar herkent dit niet, hij loochent elk gevoel van depressie. Een ernstige persoonlijkheidsstoornis hebben we wel kunnen vaststellen. In het eerder gedaan onderzoek ontbreekt ten onrechte een psychologisch en psychiatrisch onderzoek naar de persoonlijkheid van de heer Xxx. Het accent in het psychologisch onderzoek ligt sterk op de cognitieve aspecten en instrumenten om de persoonlijkheid te onderzoeken zijn achterwege gelaten, terwijl zijn levensloop toch sterk in de richting van een verstoorde persoonlijkheidsontwikkeling wijst.

2. Gegevens uit zijn levensloop en omstandigheden tijdens het delict

In het leven van onderzochte treffen we niet of nauwelijks een gezonde aanpassing aan sociale relaties en aan werkomgeving aan. Het essentiële kenmerk van een persoonlijkheidsstoornis is een gebrekkige aanpassing aan intieme relaties, aan werk en andere sociale omstandigheden. Op elk niveau van aanpassing kunnen we bij onderzochte in meer of mindere mate terugkerende problemen constateren. Feitelijk is er in zijn levensloop niet één (langdurende) gezonde relatie te ontdekken en alleen al deze vaststelling wijst op het vermoedelijke bestaan van een verstoorde persoonlijkheidsontwikkeling.

Zijn genetische – biologische achtergrond, zijn vroegkinderlijke pedagogische context en zijn latere opvoeding hebben bijgedragen aan een diepliggende kwetsbaarheid. Enkele opvallende gegevens. Zijn vader zou, toen onderzochte 9 jaar was, arbeidsongeschikt zijn geworden. Het bedrijf van zijn vader werd opgeheven. Vader raakte aan de alcohol en zijn moeder dronk ook veel. Zo gaf onderzochte aan dat hij vaak zijn vader dronken naar bed (boven) moest tillen. Op veertienjarige leeftijd kreeg zijn vader een hartinfarct, later gevolgd door inwendige spataderen en suikerziekte. Op 26 jarige leeftijd overleed zijn vader, volgens onderzochte, in zijn armen. In het gezin waren veel ruzies. Onderzochte is opgegroeid met twee jongere broers, waarvan er één ook verslaafd is aan alcohol en met wie zijn relaties niet echt optimaal zijn. Zij bezoeken hem niet. De alcoholverslaving lijkt een sterke familiale grondslag te hebben. Zoals onderzochte aangaf, heeft de ziekte en overlijden van zijn vader veel indruk op hem gemaakt. Tijdens het gesprek gaf onderzochte huilend aan dat hij zijn vader miste en dat hij zo graag een lieve vader had willen hebben en kennen.

Vanaf ongeveer zijn 13^e levensjaar is het in zijn relatie tot school en opleiding fout gegaan. In zijn eigen woorden werd hij toen tegendraads. Hij verzetten zich hiermee ondermeer tegen

zijn ouders en voegde zich op geen enkele wijze in het patroon dat ze hem hadden toebedacht. Alles wat zijn ouders wilde, wilde hij niet meer. Tegen de wil in van zijn ouders ging hij naar de MAVO in plaats van naar het Gymnasium. In de tweede klas doubleerde hij en in de derde klas ging onderzochte van school af. Blijkens het intelligentieonderzoek waren hiervoor geen redenen die kunnen worden toegeschreven aan onvermogen om te leren door een laag IQ (totaal IQ =113 op de WAIS-III). Tussendoor is spijbelde hij meerdere keren van school. Over zijn arbeidsverleden is het volgende op te merken. Onderzochte ging na zijn niet afgeronde MAVO bij Philips werken als machineleerling. Deze opleiding maakt hij niet af omdat zijn ouders van mening waren, aldus de heer Xxx, dat onderzochte slimmer was dan zijn baas en zij hadden het idee dat zijn baas dacht dat onderzochte zijn baan zou willen inpikken. Aanvankelijk tegen de wil van zijn ouders in, ging onderzochte van 1976-1981 het leger in. In het leger was ook een incident en volgens onderzochte had het maar een haartje gescheeld of hij was in Nieuwersluis terecht gekomen. Dit incident betrof drankmisbruik en aan de noodrem van een trein trekken. Na vier jaar bleek er geen plek meer voor hem te zijn, omdat volgens onderzochte, de baantjes naar de goedkopere krachten gingen. Onderzochte volgde de MEAO, maakte deze wel af. Hij werkte tegelijkertijd bij een bedrijf waar hij problemen kreeg met zijn baas. Vervolgens ging hij werken bij een transportbedrijf. Hier werkte hij met plezier maar hier had ook een probleem met zijn baas: Xxx pestte zijn baas door maatschappelijke hulp aan te vragen omdat hij zogenaamd overspannen was. Later zette hij een eigen bedrijf op, hier kreeg hij hoge schulden. Er bestaat een onduidelijk verhaal over een partner die zich inkocht, maar feitelijk had hij ten tijde van het delict een schuld van 32.000 euro. Anders gezegd, op het moment van het fatale gebeuren zat hij financieel aan de grond. Deze situatie duurt nog onverminderd voort.

In zijn geschiedenis worden, en dat kan in samenhang met zijn problemen met intieme relaties worden gezien, herhaalde incidenten gemeld waarin mishandeling en grensoverschrijdend gedrag speelden. Dit uitte zich met name in relatie tot zijn ex-vrouw (met wie hij een kind heeft). Volgens onderzochte was zij steeds degene die ruzie zocht. Ook blijkt uit de stukken dat onderzochte verschillende relaties heeft gehad die mislukt zijn. Zijn eerste relatie was op 22 jarige leeftijd, zijn eerste seksueel contact echter op 18-jarige leeftijd. Onderzochte noemde de relatie op 22-jaar een eerste serieuze relatie, die een half jaar duurde. Een paar maanden later kreeg hij een nieuwe relatie. Deze duurde vier jaar. Aangezien zijn moeder te negatief zou zijn geweest over deze vrouw, was het voor hem niet meer mogelijk met de relatie door te gaan. Op 27 jarige leeftijd ging hij zelfstandig wonen. Hij kreeg vervolgens nog een paar keer een nieuwe vriendin waarmee de relaties snel eindigden. Voorts kreeg hij een

nieuwe relatie, ging snel samenwonen en deze relatie leidde tot zijn eerste huwelijk. Onderzochte noemde deze relatie de grootste ramp van zijn leven. Hij zei: “Zij kwam binnen met leugens en bedrog”. “We hadden elke twee weken slaande ruzies, de relatie was erg problematisch waarbij vaak politie betrokken is geweest”. Ook gaf onderzochte aan dat deze vrouw zwanger zou zijn geworden om hem het huwelijk in te manoeuvreren. Onderzochte voelde zich in elk geval beetgenomen. Hij is na tweeënehalf jaar weggegaan. Tot op heden wordt er een strijd gevoerd over de voogdij van hun kind, momenteel betreft dit een strijd tussen zijn ex-vrouw en de Raad van de Kinderbescherming. In zijn relaas over zijn eerste huwelijk staat de strijd voorop en is weinig te merken van medeleven mijn zijn kind en zijn ex-vrouw. Na deze relatie was hij een periode alleen en raakte toen via internet in contact met het slachtoffer, een Russische vrouw geboren 10-1-1973 (in de eerdere rapportages staat dit foutief vermeld), ruim veertien jaar jonger dan hij. Gedurende de eerste tijd verliep deze relatie redelijk goed. Naar zijn indruk heeft hij in het begin ook van haar gehouden. Ook in de relatie met het slachtoffer ontstonden veel scheldpartijen. Er was geen sprake van geweld. Hij noemde zijn vrouw achterbaks. Woorden die hij uitsprak zijn onder andere: “Ze had geheimen, ze regelde alles achter mijn rug om, ze speelde het heel slim om mij heel snel uit te kleden”. Vriendinnen van het slachtoffer gaven aan dat het altijd een vraag was hoe onderzochte erbij zou zitten als zijn vrouw thuis kwam. Hij kon elke dag een ander gedrag of stemming laten zien. Zijn vrouw moest ‘s avonds naast hem op de bank zitten, mocht boodschappen doen en moest precies aangeven hoe laat ze thuis kwam van haar werk. Als ze niet belde of niet op tijd was, ontstond er ruzie. Hij voelde zich vaak in de steek gelaten en verdrietig en zou mede waardoor veel drinken. Uit de verhoren kan worden opgemaakt dat onderzochte dwangmatig zijn wil doorvoerde. Hij accepteerde geen andere mening. Vele situaties leidde tot stress en ruzie. Stres leidde tot teleurstelling en woede en vervolgens kon onderzochte zichzelf niet meer in de hand houden. Hij ervoer zijn liefde als onbeantwoord, en leverde strijd om alsnog te krijgen wat hij miste. Door overmatig drankgebruik werd de situatie verergerd. Schuld- en schaamtegevoelens worden door onderzochte niet uit zichzelf gerapporteerd.

Op het moment van het delict was de relatie volgens onderzochte dood. De kerstmis ervoor was ze naar Rusland gegaan en hij had (hardop) gewenst dat ze niet meer terug zou keren. Kenmerken van een crime passionele kunnen we, gezien de afwezigheid van sterke liefdesgevoelens, niet vaststellen. Op de avond van het delict had hij anders dan anders maar

ongeveer één in plaats van de gebruikelijke twee flessen port gedronken¹. Wellicht is de dramatische financiële achtergrond en het vooruitzicht dat de financiële regelingen met zijn vrouw gingen mislukken (geen huuropbrengst en geen flat mede op zijn naam in Rusland) nog belangrijker geweest in het oproepen van zijn daad dan de afwijzing die samenhang met het vertrek van zijn vrouw. Deze indruk overheerst ondanks de bewering van onderzochte dat hij niet veel om geld geeft. Zoals blijkt uit de rapportage wilde zowel zijn overleden vrouw als onderzochte zelf een punt achter de relatie zetten. Voor het delict waren er vele onderlinge irritaties. Deze irritaties hebben onderzochte woedend gemaakt en zijn geëindigd in het delict. Na dit delict heeft onderzochte direct de alarmcentrale gebeld en gemeld dat hij zijn vrouw had neerstoken. Zowel uit de rapporten, het gesprek met onderzochte en het testmateriaal hebben we geen vormen van dissociatie kunnen constateren. Hij voelde zich genomen, misbruikt en verkeerd behandeld door zijn vrouw. Hij verloor mede door drankmisbruik, zijn toch al gebrekkige controle. Nadat onderzochte zijn vrouw had neergestoken werd de woede minder, de rust keerde terug. Hierdoor kon verdachte weer rationeel denken en handelen.

3. Structurele diagnostiek

We hebben de heer Xxx onderzocht met behulp van Kernbergs structurele interview² en hieruit blijken zijn dierliggende verstoorde egofuncties. Zijn egofuncties worden gekenmerkt door identiteitsdiffusie en primitieve afweermechanismen. De kern van de primitieve afweer is splijting. Indien mensen als onderzochte angstig en/of gespannen worden opereren ze met devaluatie en idealisatie, de ander wordt als helemaal goed of helemaal slecht beleefd. Deze dominante primitieve afweer werd ook bevestigd in de verhoren over de ex-vrouw van onderzochte, verhoren met vriendinnen van zijn overleden vrouw en ter plekke in het gesprek met ons. Onderzochte werd door anderen beschreven als een man die boos werd om pietluttigheden, dwingend, onbuigzaam en inflexibel was. Bij krenking of teleurstellingen werd onderzochte radeloos en woedend. Hij was dit in het verleden ook meerdere malen, zoals met zijn ex-vrouw, de slaande ruzies leidden tot tussenkomst van politie. Voorts liet hij aan de buitenwereld, volgens zijn ex-vrouw, verschillende sociale gezichten zien en

---

¹ Opvallend detail is hier dat hij ons de het merk port niet kan noemen en zegt dat het doorgaans merkloze goedkope supermarkt port betrof.

² Zie hiervoor J. Derksen, Psychologische diagnostiek, enkele structurele en descriptieve aspecten. Nijmegen: PEN Tests Publisher, 2004. Het interview van Kernberg heb ik de afgelopen decennia aangevuld, uitgebreid en empirisch onderzocht.

maskeerde daarmee zijn diepliggende rigide en vijandige aard. Onderzochte kon van heel kwaad op zijn ex-vrouw zomaar veranderen naar een vriendelijke man ten opzichte van andere mensen. Tijdens een ruzie met zijn ex-vrouw, welke gepaard ging met veel woede en geschreeuw en waarin hij op haar zat om haar in bedwang te houden maar volgens zijn ex werd zij gewurgd, kwamen politie en burens het huis binnen, onderzochte bleek weer snel vriendelijk te kunnen reageren. Zijn ex-vrouw kon zich heel goed voorstellen dat onderzochte na het delict, dat gepaard ging met vreselijke woede, vervolgens rationeel in gesprek kon zijn met anderen. Hij had op een avond te veel geluid gehoord op de trap en ging boos naar zijn buurvrouw om aan te geven dat hij niet kon slapen. Vervolgens legde de buurvrouw uit dat er een verjaardag was. De buurvrouw gaf in het verhoor aan dat hij ineens veranderde van een boosaardige man in een zeer vriendelijke man. Al deze voorbeelden wijzen op het overheersende gebruik van het primitief afweermechanisme splijting, kenmerkend voor de borderline persoonlijkheidsorganisatie en tevens voor de descriptieve borderline persoonlijkheidsstoornis diagnose. Onderzochte heeft een ernstig emotie regulatieprobleem dat doorgaans stamt uit de vroege kindertijd. Zijn realiteitstoetsing is in tact, zowel tijdens de structurele diagnostiek blijft deze voortdurend in tact maar ook zijn er geen aanwijzingen dat deze ontbrak op andere momenten in zijn levensloop.

4. Testpsychologisch onderzoek

Voorts is de heer Xxx testpsychologisch onderzoek met behulp van de MMPI-2, de Vier Platen test en de Zin Aanvultest. De MMPI-2 bestaat uit 567 beweringen die onderzochte met akkoord of niet akkoord moet invullen. Dit is de wereldwijd meest gebruikte psychologische test voor persoonlijkheid en psychopathologie. Hieruit komt naar voren dat onderzochte een ernstige persoonlijkheidsstoornis heeft. Schaal 4, de schaal die gaat over persoonlijkheidsproblemen en ermee samenhangende gebrekkige aanpassingsmogelijkheden aan de sociale omgeving, is de hoogste schaal met een t-waarde van 89, normaal is tussen de 40 en de 60. Tevens is schaal 3 verhoogd (t-waarde = 80), dit wijst bij hem op de theatrale en narcistische trekken. Zijn lichamelijke klachten komen bij een verhoging van de schalen 1 en 2 (en 3) aan bod. De sterk verhoogde score op schaal 4 wijst bij onderzochte ook op hechtingsproblemen. In de Vier Platen test, een projectieve techniek, krijgt hij gedurende één minuut vier plaatjes te zien en daarna schrijft de onderzochte een verhaal waarin de plaatjes als illustratie functioneren. Zowel uit de Vier Platen test als uit de Zin Aanvultest komt onderzochte naar voren als een kinderlijk naïeve man, die leeft in zijn eigen fantasiewereld,

tamelijk ver verwijderd van de realiteit. Zijn behoeftes aan intimiteit, geluk en warmte komen sterk naar voren. Het verhaal in de Vier Platen-test is een irreëel verhaal vol met kindergeluk en allemaal omstandigheden die mee zitten, hij heeft hier alleen keuzes die mogelijkheden op succes en geluk voor hem in petto houden. Elke somberheid of depressie wordt afgeweerd.

5. Indrukken uit het gespreksonderzoek

De contactindrukken van onderzochte komen gedeeltelijk overeen met de eerdere beschrijvingen in het onderzoek gedaan door beide rapporteurs. Onderzochte vertelde zijn verhaal wijdlopij, kwam vriendelijk over, maar tegelijkertijd was er sprake van een onderliggende irritatie. Bij het ingaan op zijn emoties ten aanzien van zijn vader uitte hij zijn emoties op een theatrale manier. Hij had zo graag een lieve vader gewild, maar dit had hij nooit meegemaakt. In zijn ogen was het een man die altijd ziek en dronken was. Onderzochte gaf aan dat hij niet wist hoe hij zich voelde bij het overlijden van zijn vader. Ook gaf onderzochte aan dat hij niet durfde te luisteren naar zijn gevoelens. Hij probeerde deze zo snel mogelijk weg te drukken zodat hij met zijn leven verder kon. Tijdens het testonderzoek had onderzochte veel bevestiging nodig. Onderzochte kon moeilijk over zijn emoties praten. Vaak zei hij: “Ik voel niets, ik weet niet wat ik voel of gevoeld heb”. Bij het bewust worden van deze uitspraak raakte hij snel geïrriteerd. Onderzochte had behoefte aan begrip voor zijn onvermogen gevoelens te vertolken. Onderzochte gaf in het gesprek aan dat hij het fijn vond om gehoord te worden en wilde graag psychologische hulp. Hij werd er rustig door en het gaf verlichting. Zijn irritaties kwamen snel aan de oppervlakte wanneer hij dacht niet begrepen te worden of de ander niet begreep. Zijn uitspraken waren bijvoorbeeld: “Denk ik nou zo logisch en die ander niet”? “Heb ik nou een ruimtelijk inzicht en die ander niet”? “Leef ik in een andere wereld of heb ik een andere taal? “Ik begrijp het niet”. Tegelijkertijd gaf hij voorbeelden waarin dit plaatsvond. Deze voorbeelden betroffen situaties die hij meemaakte met de bewakers, de rechter, zijn ex-vrouw en zijn overleden vrouw. Onderzochte kon niet reflecteren over zijn eigen gedrag. Zelfinzicht en inzicht in de ander ontbraken. Hij leek overtuigd van zichzelf en kon geen empathie opbrengen met de ander. Het voeren van strijd nam de overhand in zijn verhaal. Deze strijd lijkt te zijn ingegeven door typische opvattingen over hoe mensen met elkaar behoren om te gaan, die tot zijn superego (geweten) kunnen worden gerekend. Onderzochte gaf aan dat hij veel liefde gaf aan anderen en geen liefde terugontving. Dit maakte hem teleurgesteld en hierdoor zou hij zijn gaan drinken. Onderzochte vertelde dat dit keer op keer gebeurde. Hoe meer hij ging drinken, hoe bozer hij

werd. Onderzochte begreep niet dat het delict gebeurd was en kon het nog niet geloven. Onderzochte wilde er niet aandenken omdat hij bang was gek te worden. Hij zei zich de gebeurtenis niet goed te herinneren. Situaties ervoor en erna kon onderzochte zich wel herinneren, maar het delict zelf was hij kwijt.

DSM-IV-TR classificatie:

As-I 303.90 alcoholafhankelijkheid

As-II 301.9 Persoonlijkheidsstoornis NAO met borderline, antisociale, narcistische en theatrale trekken

As II is de primaire classificatie

6. Psychologische beschouwing en diagnostische hypothesen

Welke intrapsychische architectuur kunnen we bij betrokkene op basis van de testgegevens, de observatiegegevens en de bevindingen in de onderzoeksgesprekken veronderstellen? We onderscheiden hierbinnen drie stappen: hechting, emotieregulatie en narcisme. Allereerst zijn er veel aanwijzingen voor een gestoorde vroegkinderlijke hechtingsrelatie (tussen 0 en 1 jaar). Al zijn verstoorte relaties en zijn verslavingsprobleem wijzen hierop, alsmede de testgegevens. Er is wel enige gehechtheid op gang gekomen anders zou hij de architectuur van een psychopaat laten zien. Bij hem is enige gewetensfunctie aanwezig, die blijft alleen beperkt tot zijn eigen behoeftes en maakt daarmee een infantiele indruk. Dit blijkt ondermeer uit zijn zelfbeschrijving: Ik ben te eerlijk, te oprecht, te rechtvaardig, te goed, ik wil de ander geen pijn doen, etc. Tevens trachtte hij in zijn leven tot nu toe steeds relaties aan te gaan en was daarbij op zoek naar liefde en warmte. Hij zocht dit echter op een gestoorde wijze en kreeg nooit wat hij wilde. Een intieme relatie is nooit veilig voor hem maar vooral conflictueus. De cognitieve functies zijn, zoals blijkt uit het intelligentieonderzoek dat eerder werd gedaan, behoorlijk goed ontwikkeld. Dit wijst mede op enige gehechtheid en op een niet totaal verstoorte emotieregulatie. We kunnen veronderstellen dat het hechtingstype onveilig en ambivalent is. Vervolgens is de opbouw van zijn egofuncties verstoord geraakt (tussen anderhalf en 3 jaar). Zijn egofuncties en daarmee zijn emotieregulatie zijn op het niveau van de borderline persoonlijkheidsorganisatie gefixeerd geraakt. Dit betekent dat hij problemen heeft met het verdragen van intieme gevoelens en snel in intieme relaties extreme ervaringen

van helemaal goed en helemaal slecht gaat krijgen. In die termen beschrijft hij ook veel vrouwen met wie hij relaties heeft gehad. Hij komt overeen met een borderline patiënt in classificatieopzicht doordat hij steeds opnieuw de relaties aangaat en de woede die daarbinnen ontstaat wel kan voelen en verdragen maar er nooit in slaagt een duurzame relatie te ontwikkelen (ook niet in zijn werk). Hij wordt daar niet psychotisch door. De realiteitstoetsing is steeds in takt; er kunnen geen psychotische doorbraken worden vastgesteld. Voorts is hij tijdens de vroegkinderlijke narcistische ervaringen (tussen 2 en 4 jaar), waarin het kind zich het centrum van de wereld voelt en het eigen zelf volledig centraal staat, onvoldoende in staat geweest en onvoldoende geholpen bij het proces van afkomen van deze narcistische gevoelens en besef opbouwen van de realiteit. In dit proces ontstaat ook het ego-ideaal en leert het kind ergens naar streven in plaats van zichzelf helemaal ideaal te blijven vinden. De gidsfunctie van een ego-ideaal ontbreekt in zijn leven. Hij is nooit in staat geweest ergens naar te streven, aangezien het zelfbesef (het meer diepliggende emotionele zelfbeeld) een sterke tevredenheid met de eigen persoon uitdrukt. Alles kan blijven zoals het is. Toen we hem vroegen naar wat hij ooit wilde worden kon hij niets bedenken en uiteindelijk alleen praten over creatieve dingen zoals tekenen en schilderen. Deze creatieve neigingen zien we steeds bij deze afwezigheid van een realistisch ego-ideaal. Tevens leidt afwezigheid van een ego-ideaal ertoe dat de werkelijkheid nooit goed wordt beleefd en dat rekenschap afleggen van de realiteit niet gebeurt. Dit zien we terug in het in het slop raken van zijn werk- en relatieomgeving. Zijn gebrekkige of afwezige identificatie met een gezonde vader lijkt hieraan te hebben meegewerkt. Het drong niet echt tot hem door dat hij financieel volledig was vastgelopen en dat zijn relaties steeds mislukten. Ook de agressieve act, het doden van zijn ex-vrouw, drong op het moment zelf en ook nu nog niet tot hem door. Deze realiteit wordt door de narcistische zelfervaring op afstand gehouden. Keer op keer beschrijft hij zichzelf in deze context als iemand die anders is, de anderen niet snapt, vindt dat anderen maar vreemd doen. Vanuit de narcistische beleving is er met de ander iets mis en niet met hem. Toen we hem het beeld voorlegde van een tropisch vis die in het verkeerde water terecht was gekomen (de Noordzee) pakte hij dit meteen op. Feitelijk hebben we dus te maken met een grondig verstoorde intrapsychische architectuur met veel kenmerken van het narcistische jongetje met een psychologische leeftijd van een jaar of drie, vier. De kinderlijke trekken waren in het hier en nu contact met betrokkene overtuigend aanwezig. Ook nu in gevangenschap zie je die terug, bijvoorbeeld in zijn mededelingen dat hij een boek aan het schrijven is. Voorts in het verhaal van een medegevangene die zelf wijn maakte welke ze de avond voor ons tweede onderzoeksgesprek met enkele anderen hadden opgedronken. Er is geen sprake van een

serieuze volwassene die zijn daden overdenkt en zich hierdoor bijvoorbeeld depressief gaat voelen. Met de hier geschetste intrapsychische architectuur heeft onderzochte steeds in de wereld gestaan en het is voorstelbaar dat er dan meer misloopt dan goed gaat en dat hij van alles dat fout gaat door deze emotionele problemen niets leert. Tevens is het begrijpelijk dat hij zijn daad niet echt beseft en dat, zoals hij zelf zegt, indien hem anderhalf uur voor het delict zou zijn gezegd dat hij even later iemand het leven ging ontnemen hij de spreker voor gek zou verklaren. Dit past precies in de verhouding van hem tot de realiteit.

Bestaat er op basis van het voorafgaande de kans dat hij, indien hij na gevangenisstraf vrijkomt, opnieuw in een vergelijkbare situatie terecht komt en recidiveert? Deze kans is niet erg groot. Het is moeilijk denkbaar dat zich precies hetzelfde zal voordoen, zijn gedrag in relatie tot zijn ex-vrouw werd opgeroepen, behalve door zijn intrapsychische architectuur, door tamelijk specifieke omstandigheden. Het zijn meer de omstandigheden die van hem een moordenaar maakten (tezamen met de gebrekkige subjectiviteit) dan dat de moordenaar besloten ligt in zijn persoonlijkheidsopbouw. Op basis van alle ervaringen nu, die gaandeweg tot hem door zullen dringen, zal hij proberen te vermijden opnieuw in dit soort omstandigheden terecht te komen. Voorts, niet onbelangrijk, geeft hij aan – ook nu herhaaldelijk in gevangenschap- dat hij psychologische hulp wil. Dit lijkt ons voor nu en voor straks ook beslist geïndiceerd. Hij kan worden geholpen via de weg van de geleidelijkheid de realiteit iets beter onder ogen te zien. Ook al is zijn leervermogen emotioneel geblokkeerd, er is wellicht net voldoende hechtingsvermogen bij hem aanwezig om een helpende relatie te verdragen en die kans proberen te benutten is op dit moment absoluut zinvol. In deze tamelijk specialistische behandeling (door een klinische psycholoog of psychiater met psychodynamische training) kan hij wellicht worden geholpen de kinderlijke narcistische aspecten van zijn zelfgevoel te helpen transformeren, met het oog op de realiteit, naar een elementair ego-ideaal. Dit zou kunnen betekenen dat hij meer realistisch in het leven komt te staan en straks een kans heeft op een iets betere en meer geweldloze aanpassing. In dit proces moet vanzelfsprekend ook gewerkt worden aan het een plaats geven van het delict. Alleen kan hij dit niet. Voor gedwongen behandeling zien we geen redenen.

Samenvattend: Er is geen sprake van gebrekkige ontwikkeling op cognitief vlak maar wel van een gebrekkige ontwikkeling en een ziekelijke stoornis met betrekking tot zijn persoonlijkheid. Deze verstoorde persoonlijkheidsopbouw heeft een belangrijke rol gespeeld in het delict aangezien hiervan sprake was ten tijde van dit delict. De alcoholafhankelijk heeft eveneens een rol gespeeld, namelijk dit heeft voor ontremming gezorgd. De ernstige aan de

persoongebonden problematiek maken onderzochte in onze ogen verminderd toerekeningsvatbaar.

Onderzochte is door ons van deze diagnostische hypothesen op de hoogte gebracht.

Hoogachtend,

Prof. Dr.J.J.L. Derksen